

Ruth Zadoks pleit voor strenge selectie bij behandelen van mastitiskoeien

'Behandelen is laatste keus'

Een koe met mastitis vraagt om daadkracht. 'Snel en langdurig behandelen verhoogt de genezingskans', aldus Ruth Zadoks, hoogleraar epidemiologie aan de Schotse Universiteit van Edinburgh en op uitnodiging van UGCN in Nederland. 'Bij een therapie van eenmalig vijf dagen gebruik je minder antibioticum dan bij tweemaal drie dagen behandelen.'

tekst Alice Booij

Een vaars met mastitis aan één kwartier en een celgetal onder de miljoen cellen heeft 90 procent genezingskans bij een goede behandeling. Een koe van zes jaar oud, met een celgetal van 2,3 miljoen en aan drie kwartieren mastitis heeft een kans van kleiner dan 30 procent om te genezen. 'Je moet wel heel goede redenen hebben om zo'n koe nog te behandelen', vindt Ruth Zadoks, Nederlands dierenarts en in Moredun hoogleraar veterinaire epidemiologie aan de Royal (Dick) School of Veterinary Studies aan de Universiteit van Edinburgh.

Alles draait om tijd, vertelt Zadoks, die in Amerika ook baanbrekend onderzoek deed naar Klebsiella. 'Snel beslissen is essentieel, het bedrijfsmanagementsysteem en de mpr helpen daarbij. Hoe

sneller de behandeling start, hoe meer kans op een succesvolle genezing.' Daarbij rekent ze kordaat af met terugkerende mastitisgevallen. 'Afvoeren', aldus Zadoks, die juist vanwege de tijdsinstaat voorstander is van het gebruik van een bedrijfsbehandelplan. 'Je kunt dan snel handelen en evalueren.' Maar de veertigjarige zet de focus sterk op preventie. 'Behandelen blijft de laatste keus.'

Waarom is behandelen de laatste keus?

'Uiergezondheid begint bij preventie: een goede melktechniek, zorgen voor een lage infectiedruk, goede voeding, een hoge weerstand en voorkomen dat geïnfecteerde dieren aangevoerd worden. De toename van *S. agalactiae*, met name op robotbedrijven, komt waarschijnlijk mede door aanvoer van koeien

doordat bedrijven groeien. Gebrekkige speendesinfectie of reiniging van het melkstel speelt soms ook een rol.'

Ook bij topmanagement blijven koeien echter uierontsteking oplopen.

'Uierontsteking is inherent aan melk produceren. Zorg er bij mastitis voor dat je het snel ontdekt en doe er dan ook meteen wat mee. Subklinische mastitis door bijvoorbeeld *S. uberis* kent een genezingskans van 50 tot 60 procent. Wanneer een koe bij twee achtereenvolgende mpr's een hoog celgetal heeft, ben je nog op tijd om haar te behandelen en te voorkomen dat het klinisch of chronisch wordt. Bij steeds weer opflikkerende chronische gevallen is afvoeren, en daarmee besparen op de behandelkosten, de beste optie.'

Waarom is een bedrijfsbehandelplan een goed idee?

'Omdat er anders te weinig systeem zit in het antibioticagebruik. Als voedselproducent heb je de morele verplichting om verantwoord antibiotica te gebruiken en dus ook te evalueren of een behandeling succesvol is geweest. Dat kan alleen met een goed bedrijfsbehandelplan.'

Waarom morele verplichting?

'Antibiotica moet je zorgvuldig gebruiken, daar waar het nuttig en nodig is. Eigenlijk moet je het zo min mogelijk willen gebruiken opdat het middel zijn werkzaamheid niet verliest. Ook al speelt het niet zozeer bij mastitis, de resistentieproblematiek vraagt aandacht.'

echter verminderde penicillinegevoeligheid. De antibiotica die we gebruiken in de melkveehouderij om mastitis te bestrijden, worden deels ook humaan gebruikt. Resistentie zou dus gevolgen kunnen hebben voor de humane geneeskunde. Daarom is het belangrijk de gevoeligheid van ziekteverwekkers voor antibiotica te blijven volgen.'

Pleit u voor minder antibioticagebruik?

'Ik pleit voor selectiever antibioticagebruik. Neem een weloverwogen beslissing als je een koe behandelt. Als je haar behandelt, doe het dan ook goed en fors; liever vijf dan twee dagen. Dat betekent in zo'n geval dus wel meer antibioticagebruik, maar de kans van slagen is dan

zonder indicatie. Wel als een koe een hoog celgetal of een klinische mastitis heeft, dan is droogzetten therapie. Maar wat is een indicatie? We moeten koeien in de droogstand ook beschermen tegen nieuwe infecties. Dat vertaalt zich in minder mastitis en minder antibioticagebruik in de vroege lactatie. We kunnen slecht voorspellen welke koe een nieuwe infectie gaat krijgen, dus moeten we ze allemaal beschermen. We zoeken nog naar mogelijkheden om dat te doen zonder antibioticagebruik.'

Zijn er nieuwe ontwikkelingen te verwachten?

'Teatsealers waren bedoeld als alternatief voor antibioticagebruik tijdens de droogstand. Niet voor behandeling, maar voor het voorkómen van nieuwe infecties. Op sommige bedrijven gaat dat goed, maar op andere bedrijven hebben we ervaren dat de teatsealers alleen goed werken in combinatie met antibiotica. Er zijn alternatieven op komst, bijvoorbeeld groeiremmers of kleine eiwitten, die bacteriën doden maar geen antibiotica bevatten. Ook vaccinatie wordt genoemd, maar dat blijkt heel lastig. De uier is genetisch zo geprogrammeerd dat er een zwakke afweer in het melkklierweefsel is. Daarom is het moeilijk een entstof tegen uierontsteking te maken.'

Hoe kun je het succes van de therapie bij mastitiskoeien controleren?

'Bedrijven in Amerika met vijfduizend koeien zetten zelf een proef op om te bepalen wat het beste werkt en of het financieel uitkan. Daar zijn de bedrijven in Nederland te klein voor en daarvoor spelen er veel te veel factoren een rol bij mastitis. Maar wat je wel kunt doen, is de extremen eruithalen. Wanneer vijf koeien heel goed of juist niet goed reageren, zegt dat iets. Je maakt dan de misers en de successen zichtbaar. Alleen met een bedrijfsbehandelplan kun je verstandige keuzen maken.'

Helpt het bedrijfsbehandelplan om minder antibioticum te gebruiken?

'Ja, dat kan als je selectief behandelt. Behandel een *S. uberis* of een *S. aureus* liever eenmalig vijf dagen in plaats van twee behandelingen van twee of drie dagen. Uiteindelijk gebruik je dan minder antibioticum en heb je ook minder herhalingsgevallen.'

'Een ander aspect is de levensduur van de koeien. Wanneer je de duurzaamheid van koeien wilt verhogen, moet er ruimte blijven voor antibioticagebruik. Dan is de behandeling een investering.'

'Zonder bedrijfsbehandelplan te weinig systeem in gebruik van antibioticum'

Speelt de resistentieproblematiek niet zozeer in de melkveehouderij?

'Nee, het is meer een probleem uit de varkenshouderij. De melkveehouderij gebruikt al jarenlang antibiotica, maar er is gemiddeld weinig resistentieontwikkeling. Er zijn verschillen tussen landen, bacteriesoorten en antibiotica. In een aantal landen is de gevoeligheid van streptokokken voor sommige antibiotica verminderd, terwijl de gevoeligheid van *S. aureus* voor penicilline in dezelfde periode juist omhoog is gegaan in die landen. In andere landen zie je bij *S. aureus*

ook groter. Wanneer zo'n koe niet geneest, melk haar dan als laatste of denk eraan haar op te ruimen. Voor een andere koe is het soms op voorhand al weggegooid geld om haar te behandelen, doe het dan ook niet en voer haar af. En zorg daarbij ook weer dat er meer nadruk op preventie komt te liggen.'

Is het stoppen met droogzetten ook een optie om het antibioticagebruik terug te dringen?

'Tegenstanders van antibioticagebruik zeggen dat standaard en structureel droogzetten niet meer verdedigbaar is